

Økonomiske vilkår for folkevalgte

Forord

KS har utarbeidet en veileder som skal være til hjelp for kommunene og fylkeskommunene når de skal fastsette de økonomiske rammebetingelser for alle folkevalgte. Veilederen tar utgangspunkt i plikten til å ta imot valg, samt retten og plikten til å møte i de kommunale og fylkeskommunale organ man er valgt til. Kommuneloven beskriver både retten og plikten den enkelte folkevalgte har til å utøve sitt mandat og at det skal gis økonomisk godtgjøring for dette arbeidet. I tillegg erstattes eventuelle økonomiske tap den enkelte måtte ha som følge av sitt politiske verv.

Veilederen inneholder alle de ulike temaene som den folkevalgte kan være berørt av. Det redegjøres også for den nye pensjonsordningen for folkevalgte på hel- eller deltid som gjøres gjeldende fra 1.1.2014 for kommuner og fylkeskommuner. I den nye forskriften henvises det også til at man kan benytte samme pensjonsordning man har for de ansatte i kommuner og fylkeskommuner. Det er også vedtatt at man skal se kommunale og fylkeskommunale verv i sammenheng slik at man ikke mister rettigheter.

KS anser det som viktig at den enkelte folkevalgte kan ha en ganske klar oppfatning av hva som vil skje dersom ulike situasjoner oppstår som for eksempel ved fødsel, permisjoner osv. KS sitt mål er at kommunen i samarbeid med den folkevalgte skal drøfte de forskjellige sidene ved økonomiske og andre rammebetingelser. Kommunestyret må deretter fatte de nødvendige vedtak som gjør ordførers og andre folkevalgtes økonomiske fremtid i valgperioden forutsigbar.

Gunn Marit Helgesen
leder

Innholdsfortegnelse:

	Side:
1. KS sine anbefalinger	5
2. Momenter til godtgjøringsreglement	6
A - Møtegodtgjøring	6
B - Fast årlig godtgjøring	8
C - Tap av inntekt	10
D - Kommunalt reiseregulativ	11
E - Godtgjøring/refusjon av utgifter til stedfortreder og omsorgsarbeid	11
F - Frikjøp	11
G - Reduksjoner i godtgjøring ved fravær	12
3. Valgbarhet og møteplikt	14
3.1 Valglovens §§ 3-3 og 3-4. Valgbarhet og plikt til å ta imot valg	14
3.2 Kommuneloven § 40.1 Rett og plikt til å delta i møter i kommunale og fylkeskommunale organer	14
Møteplikt	14
Permisjon	15
4. Godtgjøringer	17
4.1 Kommuneloven § 42. Godtgjøringer	17
Bakgrunnen for godtgjøringer	17
Forskjell på godtgjøring og lønn	18
Arbeidsgodtgjøring – hjemmel	18
Fastsettelse av ordførers godtgjøring	20
Fastsettelse av godtgjøring til andre	21
Utbetaling av godtgjøring	22

4.2 Økonomiske vilkår ikke regulert av kommuneloven	22
Feriepenger	22
Gruppelivs- og ulykkesforsikring	23
Sykelønnsordning	23
Foreldrepermisjon	24
Fedrekvote	24
Pensjonist som velges til ordfører	24
Uføretrygdet som velges til ordfører	25
Ettergodtgjøring/ventelønn	25
Overgangsordninger til arbeidsliv	26
Dagpengeutbetaling	26
Arbeidsavklaringspenger	27
Uførepensjonister	27
Alderspensjonister	28
AFP-ordningen	28
Andre verv	28
Bilgodtgjøring	30
5. Pensjon	31
5.1 Kommunalen § 43. Pensjonsordning	31
5.2 Forskrift om pensjonsordninger	31
6. Tap av inntekt og vederlag for utlegg:	
Kommunalen § 41	36
6.1 Tap av inntekt	36
6.2 Vederlag for utlegg	38

1. KS sine anbefalinger

- Godtgjøringsreglementet bør vedtas av det avtroppende kommunestyret/fylkestinget og bekreftes av det påtroppende
- Godtgjøringsreglementet bør gjøres gjeldende for hele valgperioden av hensyn til forutsigbarheten
- Det bør innføres pensjonsordninger for ordfører og folkevalgte på deltid ned til 1/3 stilling. Verv fra kommunal og fylkeskommunal sektor bør ses under ett
- Den enkelte folkevalgte som har pensjonsordning bør betale inn 2 % av sin godtgjørelse til pensjonsordningen slik de ansatte gjør
- Ordførere og folkevalgte som har det å være folkevalgt som sin hovedbeskjeftigelse bør tilbys samme rettigheter som ansatte i kommunen/fylkeskommunen, for eksempel full godtgjørelse under sykdom, svangerskapspermisjon, fedrekvote/pappapermisjon, opplæring og gruppelivsforsikring. Rettighetene bør også gis i en eventuel ettergodtgjøringsperiode
- Ordfører og folkevalgte som har det å være folkevalgt som sin hovedbeskjeftigelse, bør gis ettergodtgjøring på 1,5 eller 3 måneder avhengig av om vedkommende har en jobb å gå tilbake til eller ikke
- Tapt arbeidsfortjeneste bør dekkes ved at arbeidsgiver fakturerer kommunene/fylkeskommunene direkte for fravær, for å hindre at folkevalgte taper pensjon
- Beløpet for legitimert tap bør settes så høyt at alle yrkesgrupper kan delta i folkevalgtarbeid uten å lide økonomiske tap

2. Momenter til godtgjøringsreglement

Satsene kan med fordel vedtas av det avtroppende kommunestyre eller fylkesting. Det påtroppende bør behandle godtgjøringsreglement sammen med det generelle reglementet for kommunestyret/fylkestinget.

Reglementet gjelder godtgjøring til politisk valgte medlemmer av faste utvalg, komiteer, styrer og råd. Siden reglementene er like for folkevalgte både i kommunen og fylkeskommunen, brukes her bare de kommunale begrepene.

A - Møtegodtgjøring

A 1 Generelt

Møtegodtgjøring og tap av inntekt er innberetningspliktig og skattepliktig.

Dersom medlemmet samme dag deltar i flere møter i forskjellige utvalg, bør det vurderes om vedkommende skal ha rett til like mange møtegodtgjøringer som møter, eller om det skal settes en begrensning. Rett til særskilt møtegodtgjøring har ikke medlem av underutvalg/komiteer, arbeidsutvalg o.l. som avholder møter av kort varighet direkte knyttet til det utvalg som har oppnevnt underutvalget/arbeidsutvalget med mindre kommunestyret bestemmer noe annet.

Dersom det samme utvalget avholder flere møter samme dag, gis det bare én møtegodtgjøring.

Det gis ikke møtegodtgjøring for gruppemøter, fraksjonsmøter eller andre møter i partiene.

A 2 Møtegodtgjøring

Møtegodtgjøringen kan være den samme for ledere av alle utvalg

eller den kan være differensiert etter arbeidsbelastningen i utvalget. Tilsvarende differensiering kan gjøres gjeldende for medlemmer av de ulike utvalg.

Møtegodtgjøringen kan differensieres i to trinn med høye og lave satser.

Høy sats:	kr pr. møte for ledere
	kr pr. møte for medlemmer
Lav sats:	kr pr. møte for ledere
	kr pr. møte for medlemmer

A 2.1 Høy sats

Medlemmer av følgende kommunale utvalg, styrer, råd og komiteer skal ha godtgjøring etter høy sats:

.....
.....
.....

Dette gjelder spesielt arbeidsbelastende utvalg.

A 2.2 Lav sats

Medlemmer av øvrige kommunale utvalg, styrer, råd og komiteer får godtgjøring etter lav sats. Dette gjelder mindre belastede utvalg oppnevnt av kommunestyret og andre utvalg.

A 3 Deltakelse på kurs, konferanser o.l.

Dersom medlemmer av folkevalgte utvalg blir oppnevnt til eller får aksept av ordfører til å delta på kurs eller konferanser, tilstås eventuelt tap i inntekt. Spørsmålet om møtegodtgjøring må vurderes spesielt i hvert tilfelle.

A 4 Representasjon i eksterne møter

Medlem som er bedt av ordfører om å representere kommunen i eksterne møter, kan få dekket tap av inntekt.

B - Fast årlig godtgjøring

B 1 Generelt

Reglementet er basert på at folkevalgte godtgjøres for hvert enkelt delverv vedkommende er valgt til. Godtgjøringen for hvert enkelt verv kan regnes som en prosentandel av ordførerens godtgjøring.¹ Fast årlig godtgjøring kommer enten i stedet for møtegodtgjøring eller i tillegg til møtegodtgjøring.

Den faste godtgjøringen kan utbetales en gang i måneden over kommunekassen eller på annen hensiktsmessig måte. Godtgjøringen er innberetningspliktig og skattepliktig.

B 2 Ordfører

Ordførerens godtgjøring settes til Det må klargjøres hva godtgjøringen omfatter. Det bør også klargjøres om ordfører skal ha godtgjørelse for møter i tillegg til den faste årsgodtgjørelsen.

B 3 Varaordfører

Varaordførerens godtgjøring settes til ... % av ordførerens godtgjøring. Det må klargjøres om denne godtgjøringen kommer i tillegg til godtgjøringen for andre kommunale verv som varaordføreren innehar. Likeledes må det klargjøres om varaordførerens godtgjøring er inkludert fungering som ordfører (for eksempel i ordførerens ferie eller ved sykdom) og for hvor lang tid.

B 4 Utvalg med innstillingsrett overfor kommunestyret

Medlemmer av utvalg med innstillingsrett overfor kommunestyret får en fast godtgjøring tilsvarende ... % av ordførerens godtgjøring.

¹ Godtgjørelse kan fastsettes på andre måter, jf. kap 4.1. For enkelthets skyld er ordførers godtgjøring brukt som eksempel i dette kapittelet.

B 5 Alle medlemmer av kommunestyret

Alle medlemmer av kommunestyret samt medlemmer av faste utvalg som velges av kommunestyret selv, gis en godtgjøring tilsvarende ... % av ordførerens godtgjøring.

B 6 Leder av arbeidsbelastende utvalg med beslutningsmyndighet og/eller innstillingsrett oppnevnt av kommunestyret

Ledere av arbeidsbelastende utvalg med beslutningsmyndighet og/eller innstillingsrett og der vervet som utvalgsleder krever mye arbeid utenom de ordinære utvalgsmøter, gis en godtgjøring tilsvarende ... % av ordførerens godtgjøring.

B 7 Medlemmer av arbeidsbelastende utvalg med beslutningsmyndighet og/eller innstillingsrett oppnevnt av kommunestyret

Medlemmer av arbeidsbelastende utvalg med beslutningsmyndighet og/eller innstillingsrett gis en godtgjøring tilsvarende ... % av ordførerens godtgjøring.

B 8 Ledere av mindre arbeidsbelastende utvalg med beslutningsmyndighet oppnevnt av kommunestyret

Ledere av mindre arbeidsbelastende utvalg med beslutningsmyndighet og der vervet som utvalgsleder krever mindre arbeid utenom de ordinære utvalgsmøter, gis en godtgjøring tilsvarende ... % av ordførerens godtgjøring.

B 9 Medlemmer av mindre arbeidsbelastende utvalg med beslutningsmyndighet oppnevnt av kommunestyret

Medlemmer av mindre arbeidsbelastende utvalg med beslutningsmyndighet gis en godtgjøring tilsvarende ... % av ordførerens godtgjøring.

B 10 Leder av institusjonsstyre

Ledere av institusjonsstyre gis en godtgjøring tilsvarende ... % av ordførerens godtgjøring.

B 11 Medlemmer av institusjonsstyre

Medlemmer av institusjonsstyre gis en godtgjøring tilsvarende ... % av ordførerens godtgjøring.

B 12 Ledere av andre utvalg

Ledere av andre utvalg gis en godtgjøring tilsvarende ... % av ordførerens godtgjøring.

B 13 Medlemmer av andre utvalg

Medlemmer av andre utvalg gis en godtgjøring tilsvarende ... % av ordførerens godtgjøring.

C - Tap av inntekt

Hvis folkevalgtes deltakelse i kommunale møter medfører tap av inntekt, gis det erstatning dersom de ikke er frikjøpt.

Det skilles mellom

- legitimert tap
- ulegitimert tap

C 1 Legitimert tap av inntekt

Legitimert tap erstattes inntil et nærmere fastsatt kronebeløp som kommunestyret selv bestemmer. Satsen settes slik at alle yrkesgrupper kan delta som folkevalgte uten å lide økonomiske tap.

Det er en forutsetning at den tapte inntekten er tilfredsstillende dokumentert/legitimert. For arbeidstakere bør legitimasjon foreligge i form av erklæring fra medlemmets arbeidsgiver om at fraværet vil medføre lønnstap, og i tilfellet lønnstapets størrelse inklusive feriepenger og eventuelt pensjonsytelser. For selvstendig næringsdrivende benyttes blant annet ligningsattest som legitimasjon.

C 2 Ulegitimert tap av inntekt

Utvalgsmedlemmer med ulegitimert tap av inntekt gis erstatning inntil et nærmere fastsatt kronebeløp som kommunestyret bestemmer.

Godtgjøring for tap av inntekt ytes bare til dem som har et faktisk tap i inntekten. Refusjon for det faktiske tapet i arbeidsinntekt føres opp på reiseregningen og begrunnes.

D - Kommunalt reiseregulativ

Alle folkevalgte medlemmer har rett til skyss-, kost- og oppholdsgodtgjøring etter regler i det til enhver tid gjeldende kommunale reiseregulativet, som må vedtas for å gjelde for de folkevalgte.

E - Godtgjøring/refusjon av utgifter til stedfortreder og omsorgsarbeid

Ved deltakelse i kommunale møter dekkes legitimerede ekstraavgifter til

- stedfortreder med inntil kr pr. møtedag
- barnepass med inntil kr pr. møtedag
- stell og pass av syke og eldre med inntil kr pr. møtedag

Nødvendig transport for stedfortreder i denne sammenheng dekkes med inntil kr ... pr. møtedag.

F - Frikjøp

F 1 Generelt

Reglementet er basert på at kommunale ombud med belastende verv som tilsvarer 1/3 eller mer av heltidsverv, er frikjøpt, dvs. at de godtgjøres for hele vervet vedkommende er valgt til. Dette omfatter

bl.a. møtegodtgjøring, fast godtgjøring og tap av inntekt for de verv vedkommende er knyttet til. I reglementet må det framgå hvilke verv som er frikjøpt og hvilke arbeidsoppgaver som inngår i frikjøpsavtalen.

Medlemmene har rett til innmeldelse i kommunal pensjonsordning (KLP m.fl.) hvis vedtatt av kommunestyret/fylkestinget.

Godtgjøringen er innberetningspliktig og skattepliktig. Det regnes feriepenger av godtgjøringen hvis kommunestyret har fastsatt det.

F 2 Ordfører

Ordførers godtgjøring er forankret i f.eks stortingsrepresentanters lønn eller man finner andre forbindelser kommunestyret bestemmer.

Det må klargjøres hva godtgjøringen omfatter.

F 3 Varaordfører

Varaordførerens godtgjøring settes til ... % av ordførerens godtgjøring. Det må klargjøres om denne godtgjøringen kommer i tillegg til godtgjøringen for andre kommunale verv varaordføreren innehar. Likeledes må det klargjøres om varaordførerens godtgjøring er inkludert fungering som ordfører (for eksempel i ordførerens ferie eller ved sykdom) og for hvor lang tid.

F 4 Utvalg med innstillingsrett overfor kommunestyret

Leder/medlemmer av valg med innstillingsrett overfor kommunestyret får en fast godtgjøring som svarer til ... % av ordførerens godtgjøring.

G - Reduksjoner i godtgjøring ved fravær

Dersom et medlem som tilkommer fast godtgjøring deltar i mindre enn 2/3 av det antall møter utvalget har i løpet av kalenderåret,

reduseres den faste godtgjøringen med 50 %. Dersom et vara-medlem deltar i minst $\frac{1}{3}$ av utvalgets møter, har vedkommende rett til 50 % av den faste godtgjøringen. Et varamedlem som deltar i minst $\frac{2}{3}$ av møtene, har rett til full fast godtgjøring. Har et medlem permisjon fra kommunestyret i minst tre kalender-måneder i sammenheng, bør det foretas forholdsvis trekk i den faste godtgjøringen.

3. Valgbarhet og møteplikt

3.1 Valglovens §§ 3-3 og 3-4. Valgbarhet. Valgbarhet og plikt til å ta imot valg

Det er valgloven som sier noe om hvem som kan bli valgt, plikten til å ta imot valg samt retten til å kreve seg fritatt fra fylkestingsvalg og kommunestyrevalg. Når du leser dette er du etter all sannsynlighet allerede valgt og har akseptert det. Er en først valgt inn til kommunestyret/fylkestinget har du som person ikke muligheter til å trekke deg uten gyldig grunn. Dette kan du lese mer om i valgloven. Se nedenfor.

<http://www.lovdatab.no/all/tl-20020628-057-003.html>

3.2 Kommuneloven § 40.1 Rett og plikt til å delta i møter i kommunale og fylkeskommunale organer

Møteplikt

Politisk virksomhet fører ofte til fravær fra det ordinære arbeidet. Det kan være tilfeldig og begrenset, eller fraværskravet kan bli så omfattende at det blir konflikt mellom yrkesplikter og politisk engasjement. Dette kan medføre vanskeligheter for den enkelte arbeidsgiver, arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende. Det blir derfor viktig at det gjøres klare avtaler med arbeidsgiver for hvordan man skal forholde seg gjennom perioden som folkevalgt.

Kommuneloven § 40 nr. 1:

«Den som er valgt som medlem av kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ, plikter å delta i organets møter, med mindre det foreligger gyldig forfall. Arbeidstaker har krav på fri fra arbeid i

det omfang dette er nødvendig på grunn av møteplikt i kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer.»

Permisjon

Fra 1. juli 1999 gjelder følgende tillegg:

«Arbeidstaker har også rett til permisjon fra sitt arbeid i fire år eller for resten av valgperioden for å utføre heltids- eller deltids kommunalt eller fylkeskommunalt verv.»

Loven må tolkes dit hen at dette gjelder kun for fire år. Dette har sammenheng med at man kan nekte å stille til valg når man har sittet i en valgperiode. Går man på en ny periode gjelder ikke loven og det vil være opp til arbeidsgiver å gi permisjonen. Får man det ikke må den folkevalgte eventuelt si opp sin stilling eller si nei til gjenvalg.

Loven fastslår her den alminnelige møteplikten for medlemmer av kommunale og fylkeskommunale folkevalgte organer. Den som er folkevalgt, har en selvsagt rett og plikt til å fungere i vervet. Med «folkevalgt organ» menes ikke bare de organer som er sammensatt ved direkte valg, men også samtlige utvalg, styre, råd, nemnder og komiteer som er oppnevnt i medhold av kommuneloven eller andre lover.

Særlig hyppige eller omfattende fravær kan medføre store vanskeligheter for arbeidsgiver. I slike tilfeller vil ikke møteplikten gjelde ubetinget. Den som har «gyldig forfall», er fritatt for å møte. Loven gir ingen nærmere veiledning om hva som ligger i dette kriteriet. I Overå og Bernt sine kommentarer til kommuneloven side 341 (5. utgave) er møteplikten kommentert.

Med permisjon forstås avtale med arbeidsgiver om hel eller delvis tjenestefri fra ordinær yrkesstilling med lønn eller uten lønn i hele eller deler av valgperioden.

Kommuneloven § 40 nr. 1 omfatter møteplikt, krav på fri fra arbeidet i det omfang det er nødvendig på grunn av møteplikten i kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer, gyldig forfall og permisjon fra sitt arbeid i 4 år eller for resten av perioden for å utføre heltids- eller deltids kommunale eller fylkeskommunale verv. Det vil si for den tiden man ikke kan motsette seg å motta valg. Dette kan gjentas med én periodes mellomrom.

Når en representant etter endt permisjon vender tilbake til sitt yrke, kan det oppstå vanskelige situasjoner. Stillingen representanten hadde før, kan ha endret innhold og/eller organisasjonsfunksjon. Utviklingen krever nye, oppdaterte kunnskaper og ferdigheter. I slike tilfeller bør arbeidsgiveren og arbeidstakeren som har vært folkevalgt, komme fram til avtaler som begge parter kan leve med. Slike avtaler bør inngås før permisjon gis.

Folkevalgte som er selvstendig næringsdrivende, står ofte i en særstilling. Disse har egne og ofte individuelt ulike utfordringer i forholdet mellom politisk virksomhet og næringsdrift. Prinsipielt skal alle borgere ha samme mulighet for å kunne være politisk aktive. Det er en sak for den enkelte kommune og fylkeskommune å finne best mulige løsninger for dette ut fra lokale forhold.

4. Godtgjøringer

4.1 Kommuneloven § 42. Godtgjøringer

Bakgrunnen for godtgjøringer

Politisk innsats var lenge en form for samfunnsengasjement som uten store problemer kunne innpasses i yrkes- og fritidsvirksomhet. Slik vil det fortsatt være for mange lokale folkevalgte. I slike tilfeller vil det være tilfredsstillende å ha økonomiske ordninger som sikrer dekning av utgifter som vervet medfører, og dekning av eventuelle tap i arbeidsinntekt. Men når den politiske virksomheten medfører omfattende tap av arbeidsinntekt, eller det oppstår konflikter i forhold til yrkesengasjement, trengs det økonomiske ordninger av en helt annen dimensjon. Som et reelt alternativ til lønnet arbeid må det ytes godtgjøring.

I enkelte tilfeller vil arbeidet som folkevalgt være så omfattende at folkevalgte frikjøpes fra arbeidsgiver slik at vedkommede folkevalgte kan benytte tiden fullt eller delvis til politisk arbeid. Den enkelte folkevalgte gis da en totalgodtgjøring for de vervene vedkommende er valgt til. I en slik sammenheng er det viktig at omfanget av arbeid defineres klart slik at ikke tvil om omfang oppstår.

I henhold til kommuneloven er bestemmelsene om godtgjøringer de samme både i den kommunale og den fylkeskommunale forvaltningen. I det påfølgende er det derfor ikke skilt mellom de to forvaltningsnivåene. I teksten brukes derfor begrepet kommune om både kommunen og fylkeskommunen; kommunestyret om både kommunestyret og fylkestinget; kommunale verv om både kommunale og fylkeskommunale verv og ordfører om både kommunens ordfører og fylkesordføreren.

Forskjell på godtgjøring og lønn

Begrepene «godtgjøring» og «lønn» er ofte brukt om hverandre, både om det som er godtgjøring og om det som er lønn. Begrepene brukes riktig slik:

Godtgjøring

Utbetalinger til folkevalgte er godtgjøringer.

Lønn

Lønn er betaling til ansatte for utført arbeid. Lønn utbetales i samsvar med avtale som er inngått mellom arbeidsgiver og arbeidstaker.

Folkevalgte er ikke ansatt, men fungerer i et verv/ombud. En folkevalgt har ingen arbeidsgiver, men en oppdragsgiver for sitt verv/ombud. Kommunestyret og bare det fastsetter godtgjøringene for kommunale verv/ombud. Kommunestyret kan når som helst ta opp spørsmålet om godtgjøringenes størrelse og eventuelt endre disse.

Både godtgjøring og lønn er oppgavepliktige ifølge skatteloven.

Arbeidsgodtgjøring - hjemmel

Alle som har et kommunalt tillitsverv, har i henhold til kommuneloven § 42 krav på godtgjøring for sitt arbeid som folkevalgt etter nærmere regler fastsatt av kommunestyret selv. Myndighet til å fastsette denne godtgjøringen kan altså ikke delegeres.

Arbeidsgodtgjøring er en kompensasjon for det arbeidet man utfører i vervet som folkevalgt. Godtgjøringen gis for møtevirkosomhet, men vil også omfatte det forarbeidet som gjøres i forbindelse med møtet, selv om man ikke får egen godtgjøring for selve forberedelsen.

Utgangspunktet er at alle som har et kommunalt tillitsverv, er berettiget til arbeidsgodtgjøring. Det betyr alle kommunale organer som

er hjemlet i kommuneloven eller særlov og organer hvor medlemmene er valgt av kommunestyret eller av organer med delegert fullmakt fra disse. Til disse vil også styremedlemmer i kommunal eller fylkeskommunal bedrift eller institusjon jf. Kl kap. 11 eller i et interkommunalt styre jf. Kl § 27 være. Det samme vil gjelde for brukere og ansatte representanter i § 11-styrer. Ansatterepresentantene i partssammensatte utvalg opprettet med hjemmel i § 25 vil også bli regnet med.

For flere detaljer viser vi til veiledning fra Kommunal- og arbeidsdepartementet oktober 1997, H-20/97.

Det må presiseres at kommunestyret i henhold til kommuneloven er habilt til å fastsette alle godtgjøringer for folkevalgte/tillitsvalgte, også sin egen godtgjøring.

Avhengig av hvordan «vederlag for arbeid» defineres, kan denne godtgjøringen inneholde flere elementer:

- a) Fast årlig godtgjøring, som f.eks. kan være regnet som prosent av ordførerens godtgjøring, eller som et fast årlig kronebeløp. Dette omtales senere.
- b) Møtegodtgjøring, som vanligvis er et fast kronebeløp pr. møte. Størrelsen på denne varierer mye avhengig av arbeidets omfang i organet og om det ytes fast årlig godtgjøring i tillegg eller ikke. Det kan være ulikt beløp for medlemmer og varamedlemmer. Der hvor det er årsgodtgjøring til de faste medlemmene kan man sette møtegodtgjøring til varamedlemmene noe høyere enn for de faste når de møter.
- c) Frikjøp. Der dette er aktuelt, må det framgå hvilke arbeidsoppgaver som inngår i frikjøpsavtalen.

Reglementet bør være tydelig i forhold til hva som skal defineres av oppgaver og ansvar knyttet til ulike funksjoner. I tillegg hva det skal

økonomisk kompenseres for i forhold til de ulike verv og stedfortrederfunksjon for disse. Som eksempel kan nevnes: Varaordfører har en godtgjørelse som dekker hennes funksjon som varaordfører, men når hun fungerer som ordfører vil det være ordførers regler som skal gjelde for henne.

Reglement for godtgjøring og størrelsen på godtgjøringen bør i hovedsak være kjent for de folkevalgte når kommunestyret konstituerer seg. Den politisk valgte bør kunne ha oversikt over hvilke privatøkonomiske vilkår vedkommende får ved å la seg velge til ulike ombudsoppgaver. KS anbefaler at sittende kommunestyre vedtar reglementet for folkevalgte før nytt kommunestyre tiltrer. Imidlertid bør nytt kommunestyre gjennomgå reglementet og eventuelt slutte seg til dette.

Fastsettelse av ordførers godtgjøring

Det vanligste i dag er at ordførers godtgjøring følger stortingsrepresentantenes lønn. Ved en undersøkelse foretatt av KS i april 2011 svarte 138 av 258 at deres godtgjørelse var relatert til stortingsrepresentantenes lønn. 89 av ordførerne viste til rådmannens lønn, som er en klar nedgang. Dette har sammenheng med at mange rådmenn har resultatlønn, noe som vanskelig kan overføres på ordførerne. Ved å følge stortingsrepresentantenes lønn innfører man en slags automatikk i lønnsutviklingen for ordfører. Noen steder brukes også prosentsats av stortingsrepresentantenes lønn avhengig av hel- eller deltid for ordfører. Det er også slik i store kommuner at relasjonen kan være knyttet til statsråds lønn eller prosentandeler av denne. Dette gjelder også for fylkesråd og byråd.

Atter andre igjen fastsetter godtgjørelsen til en årssum som skal reflektere det arbeid ordfører vil utføre hvert år i perioden. Denne kan reguleres i tråd med de prinsipper for dette som er fastsatt i reglement eller gjennom eget vedtak i kommunestyret. Hensikten med alle former for fastsettelse av godtgjøringen er at ordfører har

en viss forutsigbarhet i sine økonomiske vilkår.

Uansett hvem ordførers godtgjøring er koblet til bør det nedfelles i kommunens reglement slik at alle er klar over hvilke rettigheter ordfører har. Det bør også nedfelles i reglementet om godtgjøringen er fast perioden ut eller om den skal reguleres og på hvilken måte.

På den måten slipper ordfører selv å ta opp spørsmålet; da blir dette et administrativt gjøremål.

De fleste kommunene har i dag frikjøpt ordfører på hel- eller deltid. I 2010 var 92 % av ordførerne på heltid, i følge KS' undersøkelse av april 2011 (N=396). Blant fylkesordførerne var 14 av 15 på heltid. Ved alle fastsettinger av godtgjøring bør man definere hva som ligger i godtgjøringen. Dette er en fordel både for den enkelte men ikke minst for kommunen som skal praktisere et regelverk over tid, men også overfor den enkelte representant.

Et viktig tema til avklaring er hva skal ordfører godtgjøringen dekke. Skal den eksempelvis dekke alt det en ordfører deltar i? Det må avklares om det i tillegg til den faste godtgjøringen skal gis møtegodtgjøring for faste folkevalgte møter. Et annet prinsipielt spørsmål er om ordfører har rett på møtegodtgjøring når hun stiller som kommunens representant i møter utenfor kommunal virksomhet.

Ved innføring av det parlamentariske system må man se på byråd/fylkesrådenes godtgjøring. Det vanlige i dag er at byråd/fylkesråd er knyttet til statsråd eller stortingsrepresentant lønn. Dette vil også gjelde for fylkesordførerne i fylker med parlamentarisk modell.

Fastsettelse av godtgjøring til andre

Enkelte store kommuner og spesielt fylkeskommuner har også i en viss grad frikjøpt varaordføreren og ledere av arbeidsbelastende faste utvalg.

Flere kommuner, og særlig de store, har i økende grad flere folkevalgte på heltid. I de fleste kommunene praktiseres en ordning hvor godtgjøringen til både disse og andre folkevalgte vurderes opp mot godtgjøringen til ordføreren.

Når det gjelder justering av godtgjøring skjer det på flere måter. Den ene er at ordførers godtgjøring reguleres avhengig av hvilke sammenhenger som finnes. En annen kategori er der hvor kommunestyret foretar endringer direkte i reglementet. Mange steder vil den vanlige folkevalgte få sin godtgjøring regulert som et forholdstall til ordfører. Blir ordførers godtgjøring endret følger de folkevalgte etter. Andre steder holdes godtgjørelsen fast gjennom fireårsperioden.

Utbetaling av godtgjøring

Det mest vanlige er at kommunen utbetaler godtgjøringen direkte til de folkevalgte. Møtegodtgjørelsen betales vanligvis hvert halvår, kvartalsvis eller hver måned alt avhengig av størrelsen på godtgjørelsen. Det anbefales at møtesekretær holder oversikt over hvem som skal ha hva og forestår utbetalingene ifølge reglementet.

4.2 Økonomiske vilkår ikke regulert av kommuneloven

Feriepenger

Arbeidstakere som får lønn, har rett til feriepenger. Folkevalgte som får godtgjøring, er ikke arbeidstakere og har ikke rett til feriepenger. Dette innebærer at ordførere og andre frikjøpte ombud som får godtgjøring, får års godtgjøring fordelt som 12 like månedsgodtgjøringer. Skal folkevalgte få feriepenger på linje med arbeidstakere, må kommunestyret fatte særskilt vedtak om dette.

Utbetaling av godtgjøringen med rettigheter til feriepenger krever

vedtak i kommunestyret. Stortinget har vedtak om feriepenger dersom man ikke blir gjenvalgt eller ikke stiller til gjenvalg. Da får man vanlig feriepengesats av siste år som representant eventuelt med tillegg for ettergodtgjøringsperioden. Dette kan den enkelte kommune selv bestemme for sin ordfører og også her må det fattes vedtak.

Kommunestyret kan alternativt gi en forskjøvet utbetaling av godtgjøringen som en slags «feriepengeordning». Ordføreren får sin godtgjøring utbetalt i 12 like store deler gjennom året. I juni måned det første året i valgperioden får ordføreren feriepengesats fra sin tidligere arbeidsgiver. Kommunen kan derfor holde godtgjøringen for denne måneden tilbake for utbetaling i juni måned det påfølgende året. Dette kan gjøres hvert år, slik at ordføreren i det første året etter valgperiodens utløp (ordførers avgang) mottar godtgjøring for juni måned (ikke feriepengesats) fra året før. Junigodtgjøringen skal utbetales uten skattetrekk

Gruppelivs- og ulykkesforsikring

Ordninger med gruppelivs- og ulykkesforsikringer varierer mellom kommunene. Både i forhold til hva forsikringen omfatter og hvilke beløp det ev. skal kompenseres med. Dersom den folkevalgte som har det å være folkevalgt som sin hovedbeskjeftigelse, anbefaler KS at den følger de ordninger som gjelder for fast ansatte i kommunene som har rett på disse ordningene.

Sykelønnsordning

Dersom den folkevalgte, ordfører eller andre som er frikjøpt blir sykmeldt er det KS sin anbefaling at vedkommende beholder sin godtgjørelse. Dette bør i så fall vedtas av kommunestyret. Folkevalgte omfattes i utgangspunktet ikke av folketrygdlovens regler om sykepenger. NAV har likevel valgt å likestille folkevalgte med arbeidstakere i de tilfellene vervet er av omfattende karakter. Det bør derfor tas kontakt med NAV for å avklare hvorvidt det foreligger rett til

refusjon. Imidlertid vil enkelte kommuner velge kun å relatere den folkevalgtes rett til godtgjørelse i sykemeldingsperioden til eventuell refusjon. Det er derfor viktig at dette forholdet er avklart før en eventuell situasjon oppstår.

Dersom vedkommendes tilstand tilsier det, vil systemet knyttet til uførepensjon trå i kraft etter et års sykemeldingsperiode. Har kommunen en pensjonsordning for folkevalgte vil det være denne ordningen som da blir gjeldende. KS anbefaler også av denne grunn at folkevalgte har en pensjonsordning.

Foreldrepermisjon

Regelverket knyttet til foreldrepermisjon gir rettigheter men også valg for den enkelte. Disse rettigheter knyttet til regelverket er i prinsippet de samme for folkevalgte som for arbeidstakere. Dersom kommunen har vedtatt at den folkevalgte skal behandles på tilsvarende måte som ansatte vil også ytelsene være tilsvarende. Hvis ikke kommunen har slike ordninger vil det være folketrygdlovens regler som regulerer ytelsen.

Fedrekvote

Folkevalgte har rett til å ta ut fedrekvote i samme omfang og med samme begrensninger som øvrige ansatte. Den økonomiske kompensasjon for denne permisjonen vil følge gjeldende regelverk.

Pensjonist som velges til ordfører

Dersom en pensjonist blir valgt til ordførere og skal motta godtgjøring for dette vil dette kunne ha betydning for den pensjon som man mottar. Det vil her være ulike regler som gjelder i forhold til den pensjonsordningen man har. Av den grunn bør dette avklares med den aktuelle pensjonskasse.

Uføretrygdet som velges til ordfører

En uføretrygdet som velges til ordfører eller folkevalgt på heltid og skal motta godtgjøring for dette vil få endringer i sin uførepensjon. Det er innført begrensninger på hvor mye man kan tjene utover uførepensjonen før uførepensjonen reduseres. Dette bør avklares med NAV. I tillegg bør det avklares om man etter avsluttet politisk verv automatisk vil kunne motta tidligere uførepensjon eller om det da vil være noen begrensninger.

Ettergodtgjøring/ventelønn

Ved utløpet av valg-perioden står folkevalgte ofte i en noe vanskelig stilling. Usikkerheten omkring egen privatøkonomi ved utgangen av valgperioden er belastende både for den folkevalgte og ikke minst for familien. Noen av de folkevalgte som ikke får fornyet tilliten, eller får sine ombudsoppgaver vesentlig redusert etter valget, kan ha et arbeid/yrke å gå tilbake til. Andre folkevalgte har av ulike årsaker ikke et arbeid/yrke å gå tilbake til. Kommuneloven ble i 1999 endret slik at folkevalgte på heltid har rett til permisjon i fire år. Det betyr at etter fire år har de fleste en jobb å gå tilbake til etter endt tjeneste. Har man derimot sittet i flere perioder, er sannsynligheten for at man ikke har noen jobb ganske stor. I tillegg har ofte innholdet i jobben skiftet vesentlig slik at man vil ha problemer med å tilpasse seg det nye innholdet i en gammel jobb. De folkevalgte har derfor et legitimt ønske om hjelp fra sin kommune for å kunne områ seg på arbeidsmarkedet i en periode etter at tjenesten er avsluttet. Det er blant annet bakgrunnen for at en del kommuner har innført ettergodtgjøring til hel- og deltidsfolkevalgte. Som et ledd i arbeidet med å styrke de folkevalgtes arbeidsvilkår, anbefaler KS at folkevalgte som har det å være folkevalgt som sin hovedgeskjeftigelse gis slik ettergodtgjøring ved valgperiodens utløp:

- I 1 ½ måned dersom vedkommende har en jobb å komme tilbake til etter endt tjeneste

- I 3 måneder dersom vedkommende ikke har en jobb å gå tilbake til

Noen kommunestyrer har også vedtatt ordninger utover dette, litt avhengig av alder til den avtroppende ordfører

Det er i dag mange kommuner som har innført ordningen med ettergodtgjøring for folkevalgte. Ved en undersøkelse gjort av KS i 2009 svarte 57,5 % at de hadde etterlønn, mens 34,8 % svarte nei.

Stortinget har vedtatt en ordning med ventelønn for eldre folkevalgte som ikke blir gjenvalgt og som ikke ennå har nådd pensjonsalder. Hensikten med denne ordningen er at man kan søke ventelønn fram til pensjonsalder inntreffer. Denne søknaden må behandles av styret i gjeldene pensjonskasse.

Overgangsordninger til arbeidsliv

I enkelte særskilte tilfeller kan den folkevalgte etter avsluttet verv ha vanskeligheter med å komme tilbake til arbeidslivet. Dette kan være fordi den kompetansen man hadde ikke lenger er relevant eller at den politiske karrieren startet så tidlig at øvrig arbeidserfaring eller formalkompetanse ikke innehas av den folkevalgte. Stortinget har derfor åpnet for at det etter særskilt søknad kan søkes om økonomisk støtte til å kunne tilegne seg tilstrekkelig formalkompetanse slik at en kan komme tilbake til arbeidslivet. Slike ordninger er det opp til den enkelte kommune å vurdere.

Dagpengeutbetaling

Arbeidsledige som mottar dagpenger og er folkevalgte kommer i en spesiell situasjon. Den arbeidsledige skal føre alt arbeid, både lønnet og ulønnet på meldekortet. Det skal ikke føres lønn men antall timer. Den folkevalgte skal føre opp alle timene hun arbeider som folkevalgt. Alle timer vil gå til fradrag på det den arbeidsledige skal ha ut-

betalt. Arbeidsledighetstrygden kan beholdes i 104 uker. Den enkelte folkevalgte kan få dette kompensert fra kommunen men dette vil igjen gå til fradrag. Det vil til slutt kunne skje at den folkevalgte har tapt hele arbeidsledighetstrygden.

Arbeidsavklaringspenger

Folkevalgte som er på arbeidsavklaringspenger mens de er folkevalgte, kan ha møtegodtgjørelse samtidig som de får arbeidsavklaringspenger (AAP). Den folkevalgte skal derfor skrive på meldekortet hvor mange dager/timer hun/han har vært folkevalgt. NAV på sin side vil da trekke den folkevalgte for en fastlagt sum pr time/dag. Denne summen kan både være større eller mindre enn hva den enkelte folkevalgte får utbetalt pr. møte. Den summen NAV trekker kan den folkevalgte få refundert av kommunen som tapt arbeidsfor tjeneste jf. Kommunelovens § 41.2.

Uførepensjonister

Det første året du mottar hel (100 prosent) uførepensjon, vil uføregraden bli redusert i takt med eventuell arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt). Når det har gått mer enn ett år siden vedtaket om uførepensjon, kan du ha en arbeidsinntekt på inntil ett grunnbeløp (kalt friinntekt) før uføregraden blir redusert. Dersom du har gradert uførepensjon, er det på forhånd fastsatt hvor stor framtidig arbeidsinntekt (pensjonsgivende inntekt) du kan ha. Hovedregelen om ett års ventetid for rett til friinntekt gjelder ikke for mottakere av uførepensjon med politiske og andre tillitsverv i frivillige organisasjoner eller med omsorgslønn fra kommunen. Uførepensjonen og pensjonsgivende inntekt kan til sammen ikke overstige fastsatt inntektsnivå før uførhet. Denne inntektsgrensen blir oppjustert årlig, og du vil få beskjed om den nye grensen.

Alderspensjonister

Alderspensjon fra folketrygden er en ordning som sikrer deg inntekt i alderdommen. Du kan starte å ta ut alderspensjon etter du har fylt 62 år. For å ta ut alderspensjon før du fyller 67 år, må du ha tilstrekkelig høy opptjening. Du kan fritt kombinere alderspensjon med arbeid uten at pensjonen blir redusert.

AFP-ordningen

Dersom en person som allerede har AFP velges til folkevalgt, skjer følgende: Da vil det være reglene for AFP kombinert med inntekt som vil gjelde. Folkevalgtgodtgjørelsen vil være inntekt som vil føre til reduksjon av AFP-pensjonen. I hovedtrekk er det slik at hvis AFPen er såkalt folketrygdberegnet, kan man tjene inntil et visst beløp som et toleransebeløp før pensjonen blir redusert. Tjener man mer enn det, reduseres pensjonen forholdsmessig, hvor all inntekten tas hensyn til. Er AFPen beregnet som tjenestepensjon etter 65 år, reduseres pensjonen ikke. Da gjelder reglene for å kombinere alderspensjon med inntekt. Det heter i vedtektene for tjenestepensjonsordningen at løpende alderspensjoner reduseres eller faller bort dersom pensjonisten tar stilling som er innskuddspliktig i annen pensjonsordning som går inn under overføringsavtalen med Statens Pensjonskasse.

Andre verv

Kommunestyret foretar valg og oppnevnelser til en rekke verv/ombud av særskilt karakter. Noen av disse er til statlige oppdrag som ligningsnemnd, overligningsnemnd, meddommere i tingretten osv. og tas ikke med her. I tillegg er det noen verv som fremkommer automatisk som følge av særlover.

Her tar vi med de vanligste av de vervene/ombudene som angår kommuneforvaltningen. Bestemmelsene om rett til godtgjøringer,

dekning av tap av arbeidsinntekt og dekning av utgifter i forbindelse med vervet, gjelder som for andre kommunale ombud.

Kommunestyret oppnevner representanter til blant annet følgende verv: beredskapsråd, eldreråd, råd for funksjonshemmede, overformynderi² og skatteutvalg (listen er ikke uttømmende).

Alle disse utvalgene kan sies å være av spesiell karakter. Noen har ett møte i året, andre har ett møte i valgperioden, mens andre har månedlige møter. Overformynderiet har oppgaver av spesiell natur og arbeidet omfatter mye mer enn bare møter.

For disse utvalgene må det foretas særskilt vurdering av arbeidsmengde og arbeidsforhold ellers når det skal fastsettes godtgjøring.

Forliksrådet er laveste domstolsorgan og består av lekfolk som oppnevnes av kommunestyret. Godtgjøring til forliksrådets leder og medlemmer fastsettes av kommunestyret. Men forliksrådets sekretær (som kan være en ansatt person eller forliksrådets leder eller et medlem) utfører sekretærarbeid etter nærmere avtalt lønn.

Noen steder yter kommunen/fylkeskommunen en fast, ekstra godtgjøring til gruppeledere i kommunestyret/fylkestinget.

Kommunens representanter i skolens Samarbeidsutvalg og skolens miljøutvalg er å regne som folkevalgte og bør derfor tilstås godtgjøring. Disse reglene vil også gjelde for organer opprettet i medhold av Barnehaagelovens §§ 4 og 5.

2 Forvaltes av Fylkesmannen fra 1.7.2013

Bilgodtgjøring

Det finnes to systemer for refusjon; kjørebok eller fast årlig godtgjøring. Dersom man velger å benytte ordningen med kjørebok er det vanlig at statens satser for km. godtgjøring legges til grunn. Denne refusjonen er ikke skattepliktig.

Hvis kommunen velger en ordning med fast kjøregodtgjøring må den folkevalgte være oppmerksom på at dette beløpet blir tillagt inntekten og derved må skattes av.

5. Pensjon

5.1 Kommuneloven § 43. Pensjonsordning

Kommunelovens § 43 sier at kommunestyret selv kan vedta å opprette eller slutte seg til en pensjonsordning for folkevalgte i kommuner.

Bestemmelsen gir ikke de folkevalgte rett til pensjon, men åpner adgang for å opprette pensjonsordninger for de folkevalgte i tillitsverv som medfører en godtgjøring beregnet ut fra minst 1/3 stilling. Pensjonsgrunnlaget skal være lik den folkevalgtes samlede faste godtgjøring. I tillegg kan møtegodtgjøring medregnes ut fra et forhåndsstipulert gjennomsnittlig årsbeløp.

For kommuner som er medlemmer i KLP eller andre pensjonsordninger, har KS forutsatt at folkevalgte som kan gis rett til det, automatisk blir medlemmer av pensjonsordningen for folkevalgte. Det viser seg at dette ikke alltid er tilfelle. Vi anbefaler at dette diskuteres i hvert kommunestyre og at pensjonsordninger innføres i alle kommuner slik at ordfører og andre på hel eller deltid er klar over sin økonomiske situasjon.

Ved innføring av pensjonsordning for folkevalgte må det påses at arbeidsgodtgjøring og dekning av inntektstap inngår i folketrygdens beregningsgrunnlag på lik linje med vanlig lønnsinntekt. Disse godtgjøringene skal oppdragsgiveren - kommunen - ta med i den årlige lønns- og trekkoppgaven, slik at de kommer på selvangivelsen som grunnlag for regning av pensjonsgivende poeng i folketrygden.

5.2 Forskrift om pensjonsordninger

Arbeidsdepartementet vedtok i desember 2012 endringer i forskrift om pensjonsordninger for folkevalgte i kommune eller fylkeskommune, og innebærer at pensjonsordningen for folkevalgte i

kommuner og fylkeskommuner blir tilsvarende pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer. Den nye ordningen vil gjelde for opptjeningstid fra 1. januar 2014. Det er alternativt gitt anledning til at folkevalgte kan meldes inn i den ordinære tjenestepensjonsordningen som de ansatte i kommunen eller fylkeskommunen er medlemmer av.

Den nye forskriften gir bare rammer for den nye ordningen. Videre regulerer den kun de folkevalgtes rettigheter, og sier ingenting om finansiering og lignende. Det gjenstår å få fastsatt minstekrav og utfyllende bestemmelser for pensjonsordningen, slik at punktene under kun tar for seg hovedlinjene i de nye reglene.

Slik reglene fremstår i dag, vil ventepenger opphøre. Dette da verken ny forskrift for folkevalgte eller lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer har bestemmelser om ventepenger. Som nevnt ovenfor har Stortinget vedtatt regler for ventepenger, men KS vil ikke anbefale sine medlemmer å gjøre det samme for sine folkevalgte.

Det vil også etter 1.1.14 være valgfritt for kommunene å opprette en pensjonsordning for folkevalgte.

Dagens ordning for folkevalgte

- Opptjening: Tid man har opparbeidet medlemskap i pensjonsordning for folkevalgte. Full opptjening er 16 år.
- Ikke rett til AFP
- Alderspensjon:
 - o Tidligst utbetaling fra 65 år
 - o 66 % av pensjonsgrunnlag (den samlede faste godtgjørelsen)
 - o Avkortet hvis ikke full opptjening
 - o Levealdersjusteres
 - o Samordnes iht reglene i samordningsloven
 - o Reguleres som i offentlig tjenestepensjonsordning,

dvs med lønnsvekst fratrullet 0,75 prosent

Ny ordning fra 1.1.14

- Opptjening: Det bygges opp en pensjonsbeholdning som danner grunnlaget for beregning av alderspensjon. Pensjonsbeholdningen bygges opp ved at maksimalt 6,03 prosent av godtgjørelse opp til 7,1 G og 24,13 prosent av godtgjørelsen mellom 7,1 og 12 G tilføres beholdningen. (Det er opp til kommunestyret å fastsette nivået på pensjonsopptjeningen, men den kan ikke være høyere enn det som gjelder for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer)
- Alle år teller
- Ingen rett til AFP
- Alderspensjon:
 - o Fleksibelt uttak fra 62 til 75
 - o Pensjonen beregnes ved at pensjonsbeholdningen divideres på et delingstall. Delingstallene er avhengig av fødselsår og uttaksalder
 - o Ingen samordning, pensjonen kommer som et tillegg til alderspensjon fra folketrygden
 - o Reguleres som i offentlig tjenstepensjonsordning, dvs med lønnsvekst fratrullet 0,75 prosent.
- Uførepensjon og etterlattepensjon:
 - o Videreføres i stor grad som dagens regler
 - o Kravet til opptjeningstid øker slik at full opptjening er 30 år. For å sikre allerede opptjente rettigheter i pensjonsordningene for folkevalgte, skal opptjeningstiden multipliseres med en omregningsfaktor før de nye opptjeningsreglene innføres. Ved beregning av uføre- og etterlattepensjon skal opptjeningstiden multipliseres med faktoren 1,875. Denne faktoren multiplisert med dagens krav til full opptjeningstid (16 år) gir til sammen 30 år.

På virkningstidspunktet 1.1.14:

- Opptjening i dagens ordning stopper, dog slik at opptjente alderspensjonsrettigheter forblir bruttorettigheter. Ingen omregning til ny modell.
- Fra virkningstidspunktet starter opptjening etter ny ordning.
- Folkevalgte beholder sine allerede opptjente rettigheter etter gjeldende ordning, og pensjonen beregnes på vanlig måte etter disse reglene. Opptjenes det også rettigheter i den nye pensjonsordningen, beregnes og utbetales denne pensjonen i tillegg.
- Dersom en folkevalgt har opptjening etter både gammel og ny modell skal alderspensjon maksimeres som om all opptjening var i gammel ordning. Hvis samlet pensjon fra gammel og ny ordninger overstiger maksimal pensjon, skal pensjonen fra ny ordning settes ned.

Overgang til ansatteordning etter 1.1.14

- Den nye forskriften § 1, andre ledd sier:

”Alternativet til en særskilt pensjonsordning for folkevalgte i samsvar med forskriften her, er den ordinære tjenestepensjonsordningen som kommunens eller fylkeskommunens ansatte er omfattet av.”

Det er ikke gitt flere regler for dette alternativet, og det må derfor fastsettes utfyllende bestemmelser for en slik overgang.

Det som kan slås fast er at kommunen selv kan bestemme om de folkevalgte skal meldes inn i den ordinære pensjonsordningen. Hvis dette gjøres vil pensjonen bli beregnet etter de reglene som gjelder for offentlig tjenestepensjonsordning.

Alle verv skal ses under ett slik at både kommunale og fylkeskommunale verv legges sammen.

Kommunene kan selv innføre en egen innbetaling fra den folkevalgte slik de ansatte har i dag på 2 % av egen lønn.

Følgende forskrift er vedtatt for pensjonsordning for folkevalgte i kommuner og fylkeskommuner. Forskriften er basert på Stortings- og regjeringspensjonsloven av 16. desember 2011 nr. 60 kapittel 2.

Du finner forskriften på denne lenken:

<http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-19970422-0375.html>
<http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20121203-1121.html>

Lov om Stortings- og regjeringpensjon finner du her:

<http://www.lovdata.no/all/tl-20111216-060-002.html>

KS undersøkelse april 2011 viser at 99 % av ordførerne hadde en pensjonsordning av totalt N=396.

6. Tap av inntekt og vederlag for utlegg: Kommuneloven § 41

6.1 Tap av inntekt

Kommuneloven § 41 omhandler rett til dekning av tap av inntekt i forbindelse med kommunale verv. I kommuneloven § 41 heter det:

1 Den som har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på skyss-, kost-, og overnattingsgodtgjøring for reiser i forbindelse med vervet, etter nærmere regler fastsatt av kommunestyret eller fylkestinget selv.

2 Tap av inntekt og påførte utgifter som følge av kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv erstattes opp til et visst beløp pr. dag, fastsatt av kommunestyret eller fylkestinget selv. Det skal fastsettes ulike satser for legitimerede og ulegitimerede tap.

Alle folkevalgte/tillitsvalgte har rett til dekning av tap av inntekt som følge av vervet/ombudet. Reglene for dekning av tap av inntekt fastsettes av kommunestyret selv i den enkelte kommune. I uttrykket inntekt ligger ikke bare lønnsinntekt; også selvstendig næringsdrivendes inntekt og andre inntektskilder skal erstattes. Departementet har gitt utfyllende vurderinger i KRD Rundskriv H-17/96.

Ved tap av inntekt skilles det mellom

- legitimerte tap
- ulegitimerede tap

Legitimert tap av inntekt er den lønnen arbeidsgiveren bekrefter at arbeidstakeren taper eller en næringsdrivende kan påvise bl.a. via ligningsoppgaver at hans fravær påfører ham ved å delta i møter i kommunale organ. Ulegitimert tap av inntekt er tapt inntekt som ikke kan legitimeres. Det vil være rimelig å legge til grunn at den som

får fri i ordinær arbeidstid uten lønnstrekk for å utføre politiske verv, ikke har tap av inntekt.

Blant grupper som kan benytte ulegitimert tap, nevnes i kommentarene til kommuneloven hjemmearbeidende, studenter, frilansere og pensjonister, selv om pensjonister vil få store problemer med å påvise et tap. Som et eksempel kan nevnes pensjonisten som hver onsdag fisker for salg. Må han i politisk møte den dagen vil han kunne lide et økonomisk tap som vil kunne gå under ulegitimert tap. Når det gjelder hjemmearbeidende og studenter, tenker man på at de må tilsidesette sine daglige gjøremål, og det er det de skal gis en kompensasjon for. Se KRD Rundskriv H-03/00 og KRD Rundskriv H-13/98.

Når folkevalgte dokumenterer tap av inntekt som er attestert av arbeidsgiver, skal denne omfatte trekk i lønn, tapte feriepenger og eventuelt tapt pensjonsgrunnlag. I tillegg til tap i ordinær lønn skal også tapt overtidslønn og annen ekstrasfortjeneste erstattes. Det må sannsynliggjøres at den samme inntekt ikke uten vesentlig ulempe vil kunne inntjenes på et annet tidspunkt. Selvstendig næringsdrivende legitimerer tapet ved å legge fram likningsattest eller annen dokumentasjon som kan godkjennes. Kommunestyret bør gi bestemmelser for slik godkjenning.

Godtgjøring for tap av inntekt ytes bare til dem som har et faktisk tap i arbeidsinntekten. Ulegitimert tap gis ikke automatisk, men etter søknad.

Både legitimert og ulegitimert tap av inntekt dekkes inntil nærmere fastsatte kronebeløp som kommunestyret selv bestemmer. KS anbefaler at beløpet for legitimert tap settes så høyt at alle yrkesgrupper kan delta i folkevalgt arbeid uten å lide økonomiske tap.

Kommuneloven presiserer at "tap av fritid erstattes ikke". Dette har sammenheng med at dersom folkevalgte må ta igjen eget arbeid f.eks om kvelden vil de ikke kunne kreve tapt arbeidsfortjeneste for

dette da "tap av fritid ikke erstattes" som det heter i kommentarene. Fortolkning av regler om inntektstap kan gjøres av eksempelvis formannskapet eller av de politisk valgte medlemmer av administrasjonsutvalget.

6.2 Vederlag for utlegg

I § 41 i kommuneloven er det bestemmelser om rett til dekning av utgifter i forbindelse med kommunale/fylkeskommunale verv.

Kommunalkomiteen har i Innst. O. nr. 8 (1996-97) uttalt at utgifter til reise skal dekkes fullt ut og ikke slik som det framgår av kommentarutgave nr. 1 til kommuneloven av Bernt og Overå (1993).

I denne sammenheng bør også nevnes at påførte utgifter for folkevalgte også må forstås som utgifter til barnepass, stedfortreder, stell av syke og eldre o.l.

Kommuneloven § 41 avgrenser ikke vederlaget kun til utgifter i forbindelse med møter i kommunale eller fylkeskommunale organ. Det kan også være i forbindelse med deltakelse i andre slags møter, seminarer, kurs o.l. som er pålagt av kommunen.

Medlemmer av kommunale utvalg, styrer, råd og komiteer mv. har rett til skyss- og kostgodtgjøring samt nattillegg fastsatt av kommunestyret selv. Det er i saker forelagt departementet kommet frem at f.eks arbeidere i Nordsjøen som er folkevalgte har krav på å få sine utgifter dekket til kommunale møter selv om det kan bli dyrt for kommune. Se Rundskriv H-13/98 fra KRD.

Kommunestyret kan vedta at det kommunale reiseregulativet som gjelder for de ansatte, også skal gjelde for folkevalgte. Nærmere bestemmelser om kostgodtgjøring, godtgjøring for oppholdsutgifter samt godtgjøring for reiseutgifter framgår normalt av gjeldende kommunalt reiseregulativ. Det samme gjelder regler for dekning av utgifter til telefon, aviser, IKT m.v. som vervet nødvendiggjør.

Postadresse: Postboks 1378 Vika, 0114 Oslo
Besøksadresse: Haakon VII's gate 9, 0161 Oslo

Telefon: 24 13 26 00

ks@ks.no
www.ks.no